

2008-04-21

Till
Länsstyrelsen i Kalmar län
Att: Eva Hammarström
391 86 KALMAR

Smålandskustens Skärgårdsförening (SSF) representerar den bofasta skärgårdsbefolkningens intressen. SSF är en politiskt obunden sammanslutning av medlemmar som vill främja skärgårdens näringsliv, förbättra de bofastas levnadsvillkor samt skydda och vårda skärgårdens miljö.

Remissvar – Nya regionala miljömål för Kalmar län

Inledning

Styrelsen för Smålandskustens Skärgårdsförening har med stort intresse tagit del av Länsstyrelsens förslag till nya regionala miljömål för Kalmar län. Miljömålsarbetet är viktigt och är med rätt inriktning ett kraftfullt stöd för att bli uppnå målet ”*Hav i balans och en levande kust och skärgård*”. Det är särskilt havet – Östersjön – som måste komma i balans för att det ska skapas bättre förutsättningar för ett livskraftigt näringsliv i skärgården. Ett näringsliv som vi vill bedriva i en väl hävdad och unik kulturmiljö som är inramad i en andäktig naturmiljö som saknar motsvarighet i världen.

Vårt förhållningssätt och utgångspunkter

De nationella miljö kvalitetsmålen har tillkommit som ett resultat av en långsam mognadsprocess där alltför organisationer och enskilda uppfattat att människans aktiviteter påverkat vår gemensamma miljö på ett negativt sätt. De förändringar som allt tydligare gör sig påmind hotar nu människans hälsa och välbefinnande. Det är först då som gemene man begriper att läget är allvarligt. För att säkerställa att de åtgärder som behöver vidtas får avsedd effekt, och att de inte skapar andra oönskade bieffekter, måste vi först klarställa orsakerna till miljöproblemen. Det har hittills inte gjorts i tillräcklig omfattning och det är också ett problem. Det är istället vanligt förekommande med generaliseringar som gör att åtgärder och beslut tas som går ut över oskyldiga samhällsgrupper och individer. Det är också accepterat att så kallade samhällsnyttiga funktioner försvaras, t ex vattenkraftbaserad elproduktion som har och har haft enorma skadeverkningar på våra fiskebestånd, medan den som bedriver småskaligt hållbart fiske drabbas av fiskeförbud utan kompensation. Det betyder att den enskilde fiskaren som sysslar med småskaligt fiske tvingas på knä till förmån för allas rätt till trygg elförsörjning.

Mot denna bakgrund är det vår uppfattning att det inte finns saklig grund att lasta den åretruntboende skärgårdsbefolkningen mer än någon annan befolkningsgrupp i samhället för de miljöproblem som vi upplever i kust- och skärgårdsområdet. Skärgårdsbefolkningen är en tillgång och inte ett hot. Om den ges rätt förutsättningar, och genom sin dagliga närvaro i skärgården, kan den aktivt och effektivt bidra till att miljömålen uppnås.

Ordförande
Mats Ohlsson
Marsö
572 95 FIGEHOLM
070-967 99 42
mats.ssf@telia.com

Vice Ordförande
Jerry Engström
Markörgatan 1A
593 51 VÄSTERVIK
070-223 80 40
jerry.engstrom@vastervik.se

Sekreterare
Åsa Nilsson
Kråkelund, Ekudden 1
572 95 FIGEHOLM
073-641 81 12
asa.nilsson@eyecraft.biz

Kassör
Lars-Göran Andersson
Händelöp Bengtsgården
593 93 VÄSTERVIK
070-925 09 66
handelop.andersson@swipnet.se

Nu undrar säkert läsaren varför vi grundlägger vårt remissarbete på detta sätt. Svaret är enkelt, vi har lärt oss av historien. Under mycket lång tid har det i olika sammanhang tagits beslut och genomförts förändringar som successivt urholkat vår exklusiva rätt att bruka och bedriva verksamhet i vår egen skärgård. Stora skärgårdsområden har blivit naturreservat med åtföljande inskränkningar för den enskilde skärgårdsbon. En del av reservaten har inte i första hand tillkommit för att skydda naturen utan för att säkerställa att det rörliga friluftslivet ska garanteras tillgänglighet. I de fallen har naturvärdena använts som täckmantel för att bilda reservaten. Detta pågår på grund av att skärgårdsbefolkningens egendom – skärgården – är värdefull och därför vill landets befolkning genom sina förtroendevalda och myndigheter överta ägandeskapet och kontrollen över skärgården. Det är dessa starka krafter som med stora och små steg urholkat förutsättningarna för att bo och bedriva verksam i skärgården.

Skärgårdsbefolkningen har alltså såväl medvetet som omedvetet drivits från hus och hem. Nu spetsas situation till ytterligare. De nationella miljö kvalitetsmålen omfattar bl a bildande av naturreservat i en omfattning som aldrig tidigare planerats. Det finns som sagt all anledning till oro om myndigheterna, som tidigare, inte är beredda att ta hänsyn till skärgårdsbefolkningens intressen.

Vi är för ett stärkt skydd av kusten och skärgården, såväl under som ovan havsytan, under förutsättning att det inte medför nya inskränkningar för vårt eget boende och brukande av våra skärgårdshemman. Alltså, vi förstår och vet värdet av vad vi har runt omkring oss och vi är beredda att ta vårt ansvar under förutsättning att vi också får ett erkännande och stöd för vår existens och framtida utveckling.

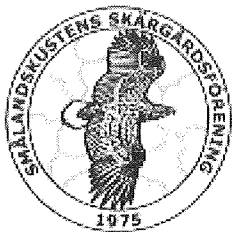
Avgränsning

För att inte gripa över för mycket har vi valt att enbart lämna synpunkter på det regionaliserade miljö kvalitetsmålet *"Hav i balans samt levande kust och skärgård"*.

Övergripande synpunkter och rekommendationer

De regionala miljömålen är inte tillräckligt tydligt kopplade till de nationella miljö kvalitetsmålen. **Vi rekommenderar** att det för varje enskilt regionalt mål anges hur det är kopplat uppåt i målstrukturen. Denna brist har till viss del försvårat vårt remissarbete.

Det är vanskligt för oss att ta ställning till de föreslagna målformuleringarna när vi inte får vara delaktiga i arbetet med att diskutera hur målen ska uppnås. Risken är stor att vi som representanter för våra medlemmar sågar av de grenar som är förutsättningen för en åretruntboende skärgårdsbefolkning. Det är särskilt den utbredda övertron på förbud och reservat av olika slag som gör oss betänksamma. Den oron är klart befogad med tanke på det arbetsätt som tidigare har tillämpats. Redan när vi aktivt deltog i miljömålsarbetet för drygt fem år sedan var vi frustrerade över att vi inte fick vara med och diskutera de åtgärder som krävs för att uppnå målen. Det arbetet kommer förmodligen att ske i slutna rum på Länsstyrelsen i samarbete med statliga verk som t ex Naturvårdsverket som är känt av svenska skärgårdsbor för att bedriva slutna utredningar och hemlig verksamhet.

Berörda skärgårdsbor riskerar därefter att få ta emot skriftliga och oannonserade besked om nya förbud och restriktioner. Det är inte seriöst och respektfullt att kommunicera färdiga förslag som är klara för beslut. I det fall att arbets sättet är ett direktiv från regeringen är det ännu mer ogillat från vår sida och då hoppas vi att Länsstyrelsen använder sin möjlighet att framföra vårt missnöje. **Vi kräver** att kommande åtgärder i form av eventuella förbud och införande av reservat ska ske genom tidiga samråd med Smålandskustens Skärgårdsförening och definitivt med direkt berörda skärgårdsbor.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Skyddsvärda marina miljöer (2009/2010)

Vi känner oss mycket otrygga inför de åtgärder som kan komma på tal för att uppnå detta mål. Vi uppfattar målet som ett av riksdagen uppsatt produktionsmål som om det behövs ska uppnås med hårda nypor. Vi har förstått att fiskeförbud övervägs och att nya reservat såväl under som över vattenytan ska bildas.

Det är viktigt att vi utan dröjsmål får veta hur diskussionerna går så att vi slipper gå i ständig ovisshet i väntan på chockerande besked.

Skydd för kust och skärgårdsområden, fiskeförbud (2005-2015)

Vi har inget emot att detta mål utgår som eget mål och att det införlivas i målet Skyddsvärda marina miljöer (2010/2015). Det fiskeförbud som vi kan tänka oss inskränker sig till det fiske som bedrivs med handredskap av nationell och internationell allmänhet på enskilt fiskevatten. Även kommersiellt styrd fisketurism bedrivs på enskilt vatten utan krav på tillstånd från vare sig Länsstyrelsen eller berörda fiskevattenägare. Detta är ett praktexempel på ett oövertänt beslut och tillika lag – Lagen om fritt handredskapsfiske. Lagens tillkomst var vid tiden för beslutet en ren politisk manifestation som dessutom stred mot grundlagen. Det betyder att det i skärgården infördes samma ohållbara förutsättningar som under lång tid gällt för det storskaliga fisket till havs – allmänningens förbannelse. Det är till och med värre! Fisket till havs är åtminstone kvoterat, även om efterlevanden är dålig, till skillnad från fritidsfisket som inte kontrolleras över huvud taget. Vi förväntar oss en snabb och rejäl omarbetning av Lagen om fritt handredskapsfiske.

Skyddsvärda marina miljöer (2006-2010)

Vi har inget emot att detta mål utgår som eget mål och att det införlivas i målet Skyddsvärda marina miljöer (2010/2015). Vi är beredda att diskutera införandet av marina reservat i begränsade delar av skärgårdsområdet under förutsättning att det hållbara småskaliga kust- och skärgårdsfisket får bedrivas som det gör idag.

Skyddsvärda miljöer vid kusten och i skärgården (2009/2010)

Vi har inget emot att skyddsvärda miljöer pekats ut under förutsättning att ägarna får fortsätta bruka miljöerna med hållbara metoder. Brukandet behöver öka för att stoppa den naturliga föryngringen som orsakar igenväxning av kulturmarker. Kommande åtgärder ska stimulera till ökad vård av kulturbyggnader och kulturmarker.

Förvaltningsplan av kustområden (2010)

Vi har inget emot att detta mål utgår som regionalt mål.

Åretruntboende skärgården (2020)

Detta mål är heligt för oss och vi kan därför inte acceptera att det tas bort. Det är angeläget att omedelbart ta fram ett åtgärdsprogram som stimulerar till måluppfyllelsen. Som exempel kan man fråga sig varför inte skärgårdsbefolkningen fått förmånen att ansöka om arealstöd för att bedriva skärgårdsfiske på enskilt fiskevatten. Här jämför vi mot fastlandets bönder som under många år fått arealstöd för att stimulera till en levande landsbygd. En annan åtgärd som är angelägen är förbättrat transportstöd. Det finns många intressanta åtgärder att vidta för att uppnå målet.

Vi anser som sagt att målet är mycket angeläget att uppnå och måltidpunkten behöver flyttas närmare i tiden. Ändra måltidpunkten från 2020 till 2015! Det handlar helt enkelt om att bejaka och stödja förvaltningen och vidareutvecklingen av den småländska skärgårdskulturen. Har Länsstyrelsen tappat hoppet och är beredd att avveckla den småländska skärgårdsbefolkningen?

Hotade arter i marin miljö – vatten (2005)

Vi har inget emot att detta mål utgår som regionalt mål.

Hotade arter i marin miljö – land (2005)

Vi har inget emot att detta mål utgår som regionalt mål.

Bifångster (2010)

Gråsälbeståndet ökar mycket kraftigt. Att beståndet ökar kan vi lätt konstatera genom en markant ökning av sälskador på fiskredskap, antalet observationer av gråsäl samt bifångster av säl. Det har också blivit allt vanligare att gråsäl hemsöker vattnen kring bryggor och båthus på jakt efter fisk. De dras också till förekommande fiskeaktiviteter, d.v.s. de uppsöker fiskeplatserna under pågående fiske. Fisket utgör i dagsläget inget hot mot gråsälbeståndet. Det är det omvända förhållandet som råder, d.v.s. gråsälbeståndet är ett tröstlöst bekymmer för dem som försöker livnära sig på kust- och skärgårdsfiske.

Ändra målet! Bifångster mindre än 10 procent är inget hot mot gråsälbeståndet. Betänk att vi på land avskjuter vissa bestånd av hjortdjur i en omfattning motsvarande 30-50 % varje år och stammarna är fortfarande livskraftiga.

Bifångster av tumlare i skärgårdsfisket har inte förekommit i modern tid.

Bifångster av sjöfåglar inom kust och skärgårdsfisket är mycket ringa i förhållande till populationernas storlek.

Vi anser att omfattningen av bifångster inte är något problem över huvud taget. Å andra sidan vill vi naturligtvis medverka till införandet av rimliga åtgärder som förhindrar att djur och fåglar förolyckas i kontakt med fiskredskapen.

Uttag – återväxt (2008)

Bestånden säkras genom bedrivande av ett småskaligt kust- och skärgårdsfiske samt införande av restriktioner för det fria handredskapsfisket. Genom att t ex bedriva fiske med ryssjor, hommor och ålbottengarn tas bara de fiskar omhand som är tillräckligt stora för konsumtion, d.v.s. uppfyller gällande minimimått. Bifångsterna av småfisk och fisk som det inte är säsong för sätts tillbaka levande direkt intill redskapen. Genom att stanna till vid redskapen någon minut kvicknar de medtagna fiskarna till och kan sätta sig i säkerhet för de giriga trutarna. Detta gäller även torsk eftersom fångststrutarna ligger nära vattenytan och då finns det ingen risk att t ex simblåsan brister när fiskarna dras upp till ytan. Strömmingen och skarpsillen är dock känslig och mycket få av dem klarar hanteringen i kontakt med fiskredskapen och ombord i båten. Mängden strömming och skarpsill som tas upp med fasta redskap är försumbar i förhållande till det storskaliga fisket ute till havs.

Vi anser att det yrkesmässiga skärgårdsfisket bedrivs på ett hållbart sätt. Målet är redan uppnått med betryggande marginal inom det fiske som bedrivs i kust- och skärgårdsområdet.

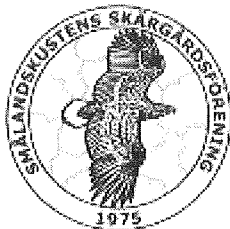
Kustnära yrkesfiske (2013)

Detta nya mål är mycket bra och efterlängtat. Det ligger dessutom rätt i tiden att framhålla och stimulera det småskaliga kust- och skärgårdsfisket. Om vi dessutom kan se till att få fisket miljöcertifierat så är det ännu bättre. Alltså, utvidga målsättningen till att omfatta miljöcertifiering av de småskaliga kust- och skärgårdsfisket.

Vi anser att fisket i skärgården redan idag bedrivs på ett sätt som gör att de uppfyller de krav som skulle kunna ställas på en miljöcertifierat fiske. Fisket i Hjälmmaren är miljöcertifierat. De fiskemetoder och de regler som används i Hjälmmaren utgår från det traditionella fiskets grunder. Motsvarande fiskemetoder och regler tillämpas av hävd i skärgården.

Buller och andra störningar från båttrafik (2010)

Skärgården ligger helt stilla och öde under perioden 15 augusti till 15 juni. Under den korta perioden däremellan är det betydligt livligare, men vi bedömer ändå att bullerstörningarna är försumbara. Däremot kan störningarna från rörligt friluftsliv i form fiske med handredskap och kajakpaddling vara högst påtagliga. Särskilt under våren och försommaren när fritidsfiskare och kajakpaddlare uppehåller sig i vikar med lekande gäddor och häckande fågel. Det är också vanligt med frispringande hundar som jagar vilda djur och gör intrång i sjöfåglars bo. Detta är de verkliga och obekväma konsekvenserna av det högt värderade rörliga friluftslivet. I praktiken är det omöjligt att hindra de olägenheter som här beskrivits. När en skärgårdsbo bedriver fiske i samma känsliga lokaler varar vistelsen bara under några minuter till skillnad mot fritidsfiskaren eller kajakpaddlaren som ofta vistas på platsen i timmar och till och med i flera dygn. Så länge vi tillåter rörligt friluftsliv finns det ingen som helst miljörelaterad anledning att försvåra för skärgårdsbefolkningen att regelbundet och behovsstyrt nyttja sina marker och fiskevatten.

Målet är redan uppnått beträffande buller och störningar orsakade av den åretruntboende skärgårdsbefolkningen.

Utsläpp av olja och kemikalier (2010)

Fortsatt viktigt mål och det är bra att fritidsbåtarnas utsläpp tas omhand av den nya målformuleringen. I det fall att åtgärder vidtas som innebär att det blir väsentligt dyrare att bedriva fiske och transporter förutsätts att den åretruntboende skärgårdsbefolkningen får ekonomisk kompensation. Det går inte att bo och bedriva verksamhet i skärgården utan tillgång till motorbåt. Att stimulera till miljövänliga transporter, byte av båtar och motorer, kan vara en lämplig åtgärd inom det regionala miljömålet ”Åretruntboende skärgård”.

Målet är uppnått om vi bara räknar med de risker som den åretruntboende skärgårdsbefolkningen bidrar med till totalrisken.

Kvalitetsmål enligt vattendirektivet – Hav i balans (2015)

Målet är synnerligen angeläget och att åtgärder vidtas som stoppar den negativa utvecklingen i länets kustvatten. Kommunerna bidrar med ömsom hjälp och ömsom stjälp för att skärgårdens hushåll ska åtgärda sina enskilda avlopp. För övrigt kan skärgårdsbefolkningen inte bidra så mycket till en återgång till ursprunglig kvalitet på kustvattnet. Skogsbruket, jordbruket, transporter, avloppsvatten och dagvatten från städer och samhällen, energiproduktionsanläggningar och spillvärme utgör de stora källorna till en försämrad kvalitet på kustvattnet.

Beträffande de enskilda avloppen i skärgården kan de väsentligt förbättras om kommunens tjänstemän hjälper till med aktiv rådgivning och att de intar en positiv attityd som stimulerar till kreativa lösningar. Det är också viktigt att berörda skärgårdsbor inser vikten av att ta itu med sina mindre väl fungerande avloppslösningar.

Avslutning

Vi är väl medvetna om att vi inte lyckades inkomma med remissvaret inom utsatt tid. Trots detta är det angeläget att våra synpunkter kan beaktas i Länsstyrelsens fortsatta arbete med miljömålen. Vidare vill vi framhålla vår uppskattning för att vi fått möjlighet att inkomma med våra synpunkter. Själva ser vi oss – Smålandskustens Skärgårdsförening – som en naturlig samarbetspart i allt som berör och påverkar våra medlemmar, den åretruntboende skärgårdsbefolkningen.

Detta remissvar är i överensstämmelse med den diskussion och det beslut som fattades i detta ärende på styrelsesammanträdet i Västervik den 21 april 2008.

Mats Ohlsson

Ordförande Smålandskustens Skärgårdsförening